

De onmisbare advocaat bij echtscheiding

Een voorstel van de NOvA in het kader van de
Divorce Challenge 2016

Met losse kindversie: "Help, mijn ouders scheiden!"

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
1. De systematiek van echtscheidingen	5
De wettelijke bepalingen omtrent echtscheiding	5
De onmisbare rol van de advocaat	5
Het belang van het kind	6
Het fenomeen ‘vechtscheiding’	7
Oorzaken van vechtscheiding	8
2. Cijfermatig beeld van echtscheidingen	10
Echtscheiding met kinderen	10
Aantal afgegeven echtscheidingsgerelateerde toevoegingen	11
Uitgavenontwikkeling aantal afgegeven echtscheidingsgerelateerde toevoegingen	11
Effecten van NOvA-voorstel op cijfermatig beeld	12
3. Professionele begeleiding voor het kind bij een echtscheiding	13
4. Multidisciplinaire aanpak	14
Brede conferentie	14
Ontwikkelen van een multidisciplinaire leergang	14
Samenwerking tussen betrokken disciplines	15
5. Onderzoek naar extra registratie voor echtscheidingsadvocaten	16
6. Informatievoorziening omtrent echtscheiding	17
Samenvatting	18

Inleiding

Een echtscheiding waarbij kinderen zijn betrokken is altijd een complexe zaak. Iedere partij heeft eigen drijfveren. Middenin dat krachterspel staat het kind. Gelukkig zijn veel partijen in staat om zelf, of met behulp van een deskundig advocaat, werkbare afspraken te maken, maar er is een aanzienlijke groep die er zelf niet uitkomt. Daarbij is de dynamiek van het proces vaak grillig door nieuwe ontwikkelingen (denk aan nieuwe partner, werkloosheid, noodgedwongen verhuizing, leeftijdsfase kind). Bovendien ruziën de ouders bij een echtscheiding op tegenspraak over zaken als omgangsregelingen en vaak ook over andere deelaspecten van de echtscheiding zoals de hypotheek, pensioen en partneralimentatie. Daar komt bij dat in het huidige systeem een aantal ongezonde prikkels zit om de strijd over bijvoorbeeld de hoogte van de kinderalimentatie te voeren. Zo heeft het recht op een hogere zorgkorting, dat volgt uit het co-ouderschap, invloed op de hoogte van de te betalen kinderalimentatie aan de ander.

De NOvA is van mening dat alle bij echtscheiding betrokken professionals zich ervan bewust moeten zijn dat een (juridische) echtscheidingsstrijd niet in het belang van het kind is. Het is om die reden dat de NOvA zich voelt uitgedaagd om mee te doen aan de Divorce Challenge om met onderhavig voorstel te bereiken dat het aantal vechtscheidingen en de nadelige gevolgen ervan voor kinderen worden verminderd.

De NOvA is een publiekrechtelijke beroepsorganisatie met goede contacten met tal van betrokken organisaties binnen en buiten de advocatuur. De NOvA bevordert in het belang van een goede rechtsbedeling een behoorlijke uitoefening van de praktijk en kan daartoe maatregelen nemen die daaraan kunnen bijdragen. Zoals uit deze inzending en uit inzendingen vanuit de balie blijkt, is de bereidheid groot om vanuit de advocatuur bij voorkeur gezamenlijk met andere partijen op te trekken om de positie van het kind te verbeteren. De NOvA neemt als maatschappelijk betrokken non-profit organisatie graag de rol op zich om bijstand aan deze kwetsbare groep te verbeteren. Dit betekent niet alleen een goede toegang tot het recht, maar in het kader van echtscheidingen ook: betere informatievoorziening en bijstand die naast belangrijke juridische aspecten ook zichtbaar en voelbaar rekening houdt met de belangen van het kind. Om de mogelijkheden van een multidisciplinaire aanpak te verkennen, is een regierol vanuit de NOvA wenselijk. De gebundelde kennis en expertise vanuit de balie maakt dat de NOvA weet welke formeel-wettelijke kaders en huidige praktijkgebruiken tot onnodige knelpunten leiden.

Het NOvA-voorstel wordt uitgewerkt en onderbouwd aan de hand van zes hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk gaat dieper in op de systematiek van echtscheidingen: welke wettelijke bepalingen over echtscheiding zijn van toepassing? Welke definities van (v)echtscheiding worden er gehanteerd en wat is er bekend over de oorzaken van een vechtscheiding? In dit hoofdstuk gaan we ook in op de positie van het kind, nu ons voorstel bijdraagt aan een betere positie van het kind bij een heftige echtscheidingsstrijd van de ouders.

In hoofdstuk twee wordt een cijfermatig beeld van echtscheidingen geschetst. Hoeveel kinderen zijn er zoal betrokken bij een echtscheiding? Ook besteden we in hoofdstuk twee aandacht aan het aantal afgegeven toevoegingen die gerelateerd is aan echtscheidingen en de daarbij horende uitgavenontwikkeling.

Vanaf hoofdstuk drie is te lezen met welke concrete voorstellen de NOvA komt om het aantal vechtscheidingen te verminderen en het belang van het kind in echtscheidingssituaties beter te waarborgen. In hoofdstuk drie leest u dat de NOvA het van groot belang vindt dat een kind

professionele begeleiding krijgt vanaf het moment dat de ouders aangeven te gaan scheiden. Deze begeleiding kan volgens de NOvA worden gegeven door een daartoe gekwalificeerde advocaat. In hoofdstuk vier wordt de urgentie van een multidisciplinaire aanpak in echtscheidingssituaties belicht en hoofdstuk vijf bevat de onderzoeksopdracht naar een extra registratie voor echtscheidingsadvocaten, waaruit zou moeten blijken dat de advocaat voldoende gekwalificeerd is om een echtscheiding te begeleiden. In hoofdstuk zes doet de NOvA het voorstel om in een goede informatievoorziening omtrent echtscheiding te voorzien, zodat rechtszoekenden goed zijn geïnformeerd over hun rechten en plichten voor, tijdens en na de echtscheiding.

Na hoofdstuk zes treft u een samenvatting van het voorstel van de NOvA aan. Omdat de NOvA (ook) het kind centraal stelt, is er een speciale kindversie van ons belangrijkste aanbeveling gemaakt. Deze kindversie "Help mijn ouders scheiden!" is eveneens te vinden op www.divorcechallenge.nl.

De NOvA komt dus met een aantal concrete aanbevelingen. Wat hebben wij nodig als deze aanbevelingen geconcretiseerd gaan worden?

- Een wetwijziging en daaraan voorafgaand overleg met onder andere het ministerie van Veiligheid & Justitie, de Raad voor de Rechtspraak, de Raad voor de Kinderbescherming, de Kinderombudsman en de Raad voor Rechtsbijstand (dit betreft een niet-limitatieve opsomming).
- Aanpassingen van de eigen regelgeving na onderzoek naar de mogelijkheid om een echtscheidingsadvocaat op (bijvoorbeeld) een specialisatielijst te plaatsen.
- Bereidheid van professionals, betrokken bij echtscheidingen, om multidisciplinair met elkaar samen te werken.
- Inhoudelijke inbreng van professionals, betrokken bij echtscheidingen, om een informatieve website c.q. informatievoorziening over echtscheidingen te ontwikkelen.

Met bovenstaande aanpak hoopt de NOvA op een specialistisch en kwalitatief hoogwaardig platform waarbij de belangen van het kind centraal staan en tevens zijn gewaarborgd.

1. De systematiek van echtscheidingen

De wettelijke bepalingen omtrent echtscheiding

In Nederland kan een huwelijk worden ontbonden door (onder andere) echtscheiding, blijkens artikel 1:149 sub c BW. De echtscheiding dient te geschieden overeenkomstig de bepalingen van de tweede afdeling van titel 9 uit boek 1 BW.

Artikel 1:150 BW verbindt aan echtscheiding de volgende definitie:

Echtscheiding tussen echtgenoten wordt uitgesproken op verzoek van één der echtgenoten of op hun gemeenschappelijk verzoek.

Hoe de echtscheidingsprocedure is ingericht, is te vinden in de afdeling 'Rechtspleging in scheidingszaken' in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (hierna: Rv). Artikel 815 Rv bepaalt dat een echtscheiding met een verzoekschrift moet worden ingeleid. De beide echtgenoten kunnen niet in persoon procederen, maar slechts via een advocaat. Ook stelt artikel 815 Rv voorwaarden aan het verzoekschrift. Zo bepaalt het tweede lid van artikel 815 Rv dat het verzoekschrift tevens een ondertekend ouderschapsplan bevat, indien de echtgenoten het gezag uitoefenen over minderjarige kinderen. Het ouderschapsplan is een, in beginsel, verplichte overeenkomst tussen de scheidende ouders over de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken, de kinderalimentatie en de manier waarop zij elkaar gaan informeren en consulteren na de scheiding.¹

Bij een echtscheiding moet ook het Europese en internationale verdrag worden betrokken. Artikel 8 EVRM bepaalt dat een ieder recht heeft op familie- en gezinsleven, maar ook op respect voor zijn privéleven.

Indien kinderen bij een echtscheiding zijn betrokken, is een aantal extra wettelijke bepalingen van toepassing. We sommen die hier op en geven een nadere toelichting onder het kopje 'het belang van het kind'. Van belang zijn: artikel 3 en 12 IVRK, artikel 6 EVRM en artikel 1:250 BW. Voor de advocatuur gelden bovendien de gedragsregels.

De onmisbare rol van de advocaat

De rol van de advocaat bij echtscheidingen is, zo wordt beweerd, in beginsel wezenlijk anders dan in het overige privaatrecht.

De advocaat heeft hier (bij echtscheidingen) een belangrijke filterfunctie en dient extra te waken voor vereenzelving met de standpunten van zijn cliënt. Een professionele houding vertaalt zich in het niet entameren, dan wel tijdig stoppen van onnodige procedures.²

Van een advocaat die een echtscheiding behandelt, wordt dus veel gevraagd. Hij of zij kan niet volstaan met ééndimensionale juridische ondersteuning van zijn of haar cliënt. De echtscheidingsadvocaat dient oog te hebben voor de belangen van het kind en dient zijn of haar cliënt af te houden van procedures die het kind kunnen schaden. De echtscheidingsadvocaat moet

¹ M. Tomassen-van der Lans, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2015, p. 2.

² D.J.I. Kroezen en E. Loeb, *Onnodig procederen in het familierecht – echt niet van deze tijd!*, REP 2015, 2, geraadpleegd op legalintelligence.com op 17 november 2016.

gedurende het gehele echtscheidingsproces alert zijn op de emotionele en psychische belasting die de echtscheiding met zich mee brengt, niet alleen voor de cliënt, maar ook voor het kind. De advocaat moet voorkomen dat (juridische) acties worden ondernomen die schadelijk kunnen zijn voor de cliënt zelf en voor het kind.

Het is echter de vraag of in redelijkheid van een advocaat kan worden verwacht dat hij of zij aan al deze eisen voldoet. En of de belangen van het kind (en uiteindelijk ook van de cliënt) in de huidige inrichting van de echtscheiding voldoende zijn geborgd. De NOvA meent dat een advocaat een hoofdrol heeft bij de afwikkeling van een scheiding, maar dat ook andere professionals - denk aan (kinder)psycholoog, hypotheekadviseur, notaris, jeugdzorg en maatschappelijk werk - bij de afwikkeling moeten worden betrokken om te voorkomen dat de zaak onnodig lang duurt en om de schade van de belangen van het kind te minimaliseren.

De NOvA merkt op dat een professionele attitude van een echtscheidingsadvocaat voortvloeit uit artikel 10a van de Advocatenwet, waarin de kernwaarden van de advocaat zijn opgesomd: onafhankelijk, partijdig, deskundig, integer en betrouwbaar. De NOvA meent dat de partijdigheid van de advocaat er echter niet aan in de weg staat om ook het belang van het kind in een echtscheidingsprocedure in ogenschouw te nemen, ook niet als er twee advocaten bij één echtscheiding zijn betrokken.³ Enkel als sprake is van tegenstrijdigheid is het de advocaat op grond van gedragsregel⁴ 7 niet toegestaan om namens beide ouders twee tegenstrijdige standpunten aan de rechter voor te leggen. Gedragsregel 3 bepaalt voorts dat een regeling in der minne vaak de voorkeur verdient boven een procedure.

Dat het belang van het kind nader tot uitdrukking kan komen in de gedragsregels, heeft de NOvA onderkend en daartoe voorgelegd aan de Commissie Gedragsregels 2017.⁵ Deze commissie buigt zich over de herijking van de Gedragsregels 1992. Naar verwachting zal er medio 2017 duidelijkheid komen over de formulering van de nieuwe gedragsregels.

Het belang van het kind

Zoals hierboven aangegeven, is een aantal wettelijke bepalingen van belang bij een echtscheiding. Wij noemen er een aantal, maar deze zijn niet uitputtend. In artikel 3 IVRK is bepaald dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind de eerste overweging vormen. Daarnaast heeft het kind op grond van artikel 9 IVRK het recht om bij de ouders te leven en op omgang met beide ouders als het kind van een of beide ouders gescheiden is, tenzij dit niet in zijn of haar belang is. Artikel 12, eerste lid, IVRK bepaalt voorts dat elke lidstaat ervoor moet zorgen dat het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen. Dat betekent dat de overheid ervoor moet zorgen dat het kind zijn of haar mening kan geven over de scheiding van de ouders en dat er naar hem of haar wordt geluisterd.

³ Bij elke maatregel die het kind betreft, waaronder dus ook de echtscheiding van de ouders, vormt het belang van het kind immers de eerste overweging op grond van artikel 3 IVRK. Onderling dienen de advocaten conform

⁴ Het betreft hier gedragsregel 7 van de Gedragsregels 1992. De gedragsregels brengen normen onder woorden, die naar de heersende opvatting in de kring van de advocaten behoren te worden in achtgenomen bij de uitoefening van het beroep van advocaat. Zij zijn bedoeld als richtlijn voor de advocaat voor zijn handelen bij de uitoefening van zijn praktijk.

⁵ Zie www.advocatenorde.nl/11859/advocaten/herijking-gedragsregels-2016-2017.html?thema=herijking-gedragsregels&themaID=11864. De Commissie Gedragsregels 2017 wordt voorgezeten door oud algemeen deken Jan Lorbach. De commissie bestaat verder uit mrs. Christiaan Alberdingk Thijm, Henk de Groot, Michelle de Rijke, Jonathan Soerharno, Jop Spijkerman, Ernst van Wim en Robert Sanders (secretaris).

Het bovenstaande toont het internationaalrechtelijk kader, maar ook de Nederlandse wetgever heeft een aantal artikelen, specifiek met betrekking tot het kind, in de wet opgenomen. Wij noemen hier artikel 1:250 BW, waarin is bepaald dat de rechter een bijzondere curator kan benoemen als blijkt dat dit in het belang van de minderjarige noodzakelijk wordt geacht, indien er sprake is van een belangenstrijd tussen ouders en/of verzorgers.⁶

Voorts is artikel 809 Rv van belang, omdat het zogenoemde hoorrecht van artikel 12 IVRK in dit artikel is uitgewerkt.

Het fenomeen 'vechtscheiding'

De term vechtscheiding is de laatste tijd een 'hot item' geworden in de media en politiek. Hierdoor lijkt het alsof dit een nieuw fenomeen is, maar vechtscheidingen zijn van alle tijden. Ook zijn er meerdere definities van het begrip 'vechtscheiding' in omloop en wordt er regelmatig een fundamentele discussie gevoerd, namelijk of wel gesproken zou moeten worden van een vechtscheiding.⁷

In 2014 wordt voor het eerst een duidelijke definitie gehanteerd in een rapport van de Kinderombudsman. De Kinderombudsman hanteert de volgende definitie:

*We spreken van een vechtscheiding als de scheiding zo conflictueus verloopt dat de ouders het belang van de andere ouder en/of van de kinderen uit het oog verliezen.*⁸

Uit een in opdracht van de vFAS uitgevoerd onderzoek door TNO NIPO in 2015⁹ kiezen vFAS-advocaten in meerderheid (namelijk 58%) voor de volgende definitie van een vechtscheiding:

Wanneer de procedure niet meer is gericht op de afwikkeling van een echtscheiding, maar tot doel heeft om elkaar zoveel mogelijk pijn te doen.

In het onderzoek is ook de definitie van de Kinderombudsman aan de advocaten voorgelegd. Slechts 7% van de vFAS-advocaten kiest voor deze definitie die het belang van het kind (en van de tegenpartij) als uitgangspunt neemt. Beide definities hebben in elk geval met elkaar gemeen dat er sprake is van een conflictueus verlopende echtscheiding. De NOvA denkt dat in het kader van de Divorce Challenge beide aspecten uit de hierboven beschreven definities in ogenschouw moeten worden genomen: een conflictueus verlopende echtscheiding, waarbij het belang van het kind uit het oog wordt verloren.

⁶ De bijzondere curator komt dus gaandeweg de belangenstrijd van ouders in beeld, indien de rechter de bijzondere curator ambtshalve of op verzoek van een belanghebbende benoemt.

⁷ Een aantal professionals vindt het niet juist om te spreken over een vechtscheiding, omdat het partijen naar meer strijd zou sturen. Bij vechten wordt immers de associatie gewekt van winnen en verliezen, terwijl het doel zou moeten zijn om een conflictpatroon op te lossen. De NOvA zal echter in dit voorstel het begrip 'vechtscheiding' bezigen, omdat het ook de gebruikte term in het kader van de Divorce Challenge is.

⁸ De Kinderombudsman, *Vechtende ouders: het kind in de knel*, 31 maart 2014, p. 16.

⁹ TNO NIPO in opdracht van vFAS, *Dag van de Scheiding 2015*, geraadpleegd op 15 november 2016, www.verder-online.nl/sites/default/files/vFAS%20-%20Onderzoek%20TNS%20Nipo%20september%202015.pdf.

Voor deze definitie is gekozen door 58% van de 397 vFAS-advocaten die hebben deelgenomen aan het onderzoek. De andere antwoordopties waren:

- Tegengestelde standpunten en niet bereid zijn tot overleg (14%);
- Wanneer er geen oog is voor het belang van de kinderen (7%);
- Overig... (21%), waaronder: een combinatie van de drie antwoorden en het voeren van meer dan twee procedures.

Oorzaken van vechtscheiding

Over vechtscheidingen is de afgelopen periode het nodige geschreven. De NOVA vindt het echter opvallend dat wetenschappelijke rapporten louter over de oorzaken van een vechtscheiding ontbreken.¹⁰ De NOVA meent dan ook dat er gedegen (wetenschappelijk) onderzoek naar de oorzaken daarvan noodzakelijk is. Hoe komt het dat een echtscheiding dermate escaleert dat het een vechtscheiding wordt? Komt dat door psychische problematiek, financiële ongelijkheid van de echtgenoten, het optreden van de advocaat of een nieuwe partner?

In het rapport van de Kinderombudsman uit 2014 wordt een beeld geschetst van het profiel van ouders die in een vechtscheiding belanden. De Kinderombudsman schrijft:

In de praktijk blijkt dat hoogopgeleide ouders relatief vaak in een vechtscheiding belanden en bij de rechter komen voor bijvoorbeeld een OTS bij echtscheidingsproblemen. Professionals verklaren dat uit het feit dat deze ouders over de vaardigheden en de financiën beschikken om lang door te procederen tegen de ex-partner. Maar ook minder hoogopgeleide ouders komen in een dergelijke situatie terecht. De ervaring van professionals is dat als er gedurende de relatie sprake was van slechte communicatie tussen ouders, die dynamiek zich na de scheiding voortzet. Uit gesprekken met professionals blijkt dat er grofweg drie categorieën scheidende ouders te onderscheiden zijn:

- 1. De ouders die in (zekere mate van) harmonie en overleg (al dan niet met behulp van vrijwillige mediation) komen tot afspraken over invulling van hun ouderschap, die tot (redelijke) tevredenheid is van alle betrokkenen.*
- 2. De ouders bij wie de emoties zo hoog oplopen dat zij het gesprek met elkaar alleen kunnen voeren met professionele begeleiding, en bij wie de afspraken zeer moeizaam tot stand komen. Zij bevinden zich op het randje van een vechtscheiding.*
- 3. De ouders bij wie de onderlinge communicatie louter conflictueus verloopt en bij wie het treffen van de ex-partner een doel lijkt te zijn geworden. Zij verliezen het belang van de ander en van de kinderen uit het oog en staan continu in vechtscheiding.¹¹*

Datgene wat in het rapport van de Kinderombudsman is geschreven, is echter moeilijk te toetsen en dus wetenschappelijk onhoudbaar. Om die reden is bekeken of uit de Nederlandse jurisprudentie een eenduidig beeld over de oorzaken van een vechtscheiding valt te destilleren. De term 'vechtscheiding' wordt de afgelopen jaren steeds vaker gebruikt in rechterlijke uitspraken. Een korte research op de site van de Rechtspraak heeft 64 gepubliceerde uitspraken met het trefwoord

¹⁰ K. Schoemaker e.a., *Vechtscheidende ouders - Wie zijn dat?*, Systeemtherapie, 2015 (jaargang 27), nr. 3, p. 145 – p. 149. Wij nemen hier de inleidende tekst over:

Vechtscheidingen krijgen veel aandacht, maar wat kenmerkt ouders in vechtscheiding? Een heldere definitie ontbreekt en er is weinig bekend over deze doelgroep. In dit artikel worden gezinnen beschreven die in een vechtscheiding verwickeld zijn en hebben meegedaan aan de interventie 'Kinderen uit de knel'. De groep blijkt zeer divers, met name wat betreft het type en de duur van de relatie en het moment waarop de echtscheiding verwordt tot een vechtscheiding. Het zijn veelal jonge gezinnen met relatief hoogopgeleide ouders, bij wie de scheiding vaak grote gevolgen heeft voor het inkomen. De belangrijkste redenen voor de scheiding zijn een slechte communicatie, conflicten en nieuwe relaties. Ouders verliezen vaak het belang van de kinderen uit het oog en de kinderen zijn de dupe: zij ontvangen bijna allemaal hulpverlening. Interventies zouden ouders moeten helpen het kind weer centraal te stellen, rekening houdend met de grote diversiteit die deze doelgroep kenmerkt.

¹¹ De Kinderombudsman, *Vechtende ouders: het kind in de knel*, 31 maart 2014, p. 17.

‘vechtscheiding’ opgeleverd.¹² Veelal constateert de rechterlijke macht dat er in het onderhavige geval sprake is van een vechtscheiding en wordt (logischerwijs) niet ingegaan op de oorzaken van de vechtscheiding. De NOvA hecht echter veel waarde aan een gedegen onderzoek naar de oorzaken van een vechtscheiding en meent dat hiervoor middelen moeten worden vrijgemaakt.

Kortom: het hierboven beschrevene toont aan dat door de wet een duidelijk juridische kader met betrekking tot echtscheidingen wordt geschapen. Daarbij is de advocaat onmisbaar, want hij of zij heeft een belangrijke functie. De advocaat kan namelijk niet volstaan met een ééndimensionale juridische ondersteuning van zijn of haar cliënt; de belangen van het kind dienen te worden meegewogen bij de echtscheidingszaak! Juridisch is het belang van het kind uitgewerkt in verdragsrechtelijke bepalingen en daarbovenop maakt de Nederlandse regelgeving het mogelijk om een bijzondere curator te benoemen als het kind in de knel komt, bijvoorbeeld door een vechtscheiding van de ouders. De NOvA meent, gelijk de Kinderombudsman in 2014, dat onder ‘vechtscheiding’ moet worden verstaan, een scheiding die dermate conflictueus verloopt, waarbij het belang van het kind uit het oog wordt verloren. Over de oorzaken van een vechtscheiding blijkt tot op heden weinig tot geen wetenschappelijke literatuur beschikbaar. De NOvA ziet echter wel een groot belang in een gedegen onderzoek naar de oorzaken van een dergelijke heftige echtscheidingsstrijd.

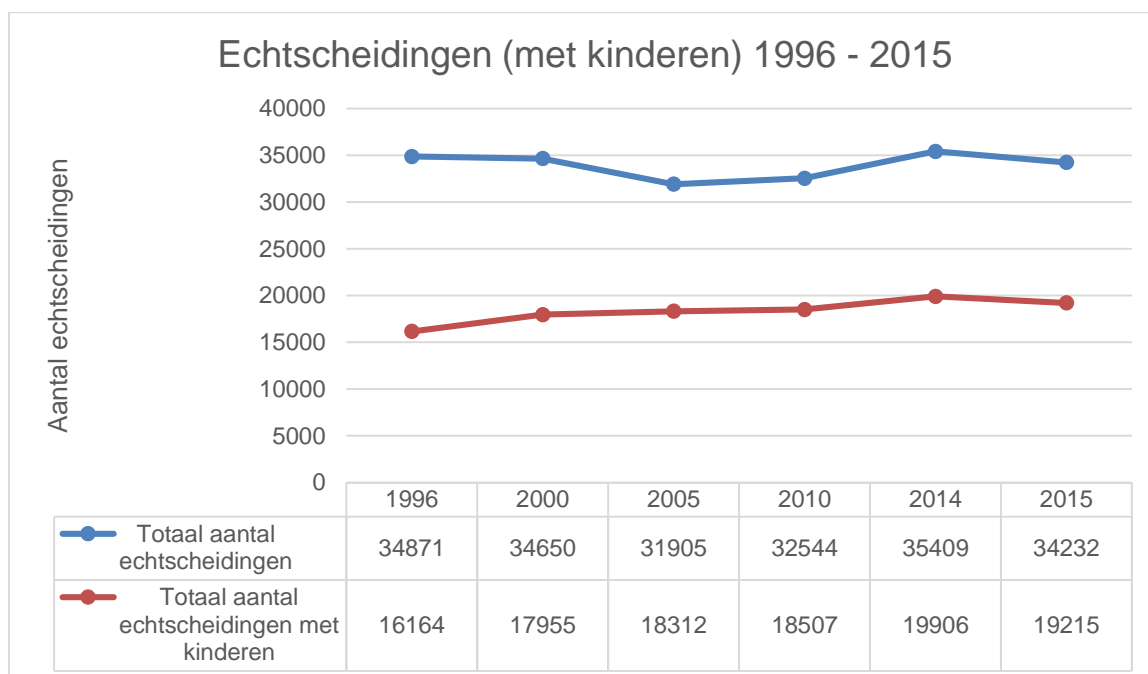
¹² Rechtspraak.nl, geraadpleegd op 17 november 2016, uitspraken.rechtspraak.nl/#snelzoeken/zoekterm=vechtscheiding

2. Cijfermatig beeld van echtscheidingen

Hoeveel echtparen met kinderen gaan er jaarlijks uit elkaar? En zijn er cijfers bekend van het aantal vechtscheidingen per jaar? In dit hoofdstuk willen we een cijfermatig beeld schetsen, waarbij de NOvA focust op het aantal echtscheidingen met kinderen. Uit dit beeld moet voldoende duidelijk worden wat de noodzaak is om een goed voorstel te doen waarmee het aantal vechtscheidingen en de nadelige gevolgen voor het kind wordt vermindert.

Echtscheiding met kinderen

Uit cijfers van het CBS over het totaal aantal echtscheidingen per jaar blijkt dat in 2015 een groot aantal kinderen is betrokken bij een echtscheiding: 34.650 kinderen.¹³ Uit deze cijfers blijkt dat het aantal echtscheidingen met kinderen in de afgelopen 20 jaar met ruim 18% is toegenomen, terwijl het totaal aantal echtscheidingen gelijkelijk aan afneemt:

Ook de Rechtspraak publiceert jaarlijks cijfers over het aantal aangebrachte zaken. Uit het jaarverslag 2015 van de Rechtspraak blijkt dat bij de rechtbanken het aantal aangebrachte civiele zaken in totaal met 3 procent afnam tot 286.000. Het aantal familierechtelijke procedures nam licht af (-1 procent) tot 183.270. Ook scheidingszaken namen af (-3 procent).¹⁴ Uit deze cijfers kan echter niet worden geconcludeerd dat het aantal vechtscheidingen af- of toeneemt, want deze worden als zodanig niet apart geregistreerd.

Uit het factsheet 2016-2 “Scheidingen 2015” van het WODC volgt een nadere uitsplitsing met betrekking tot het aantal echtscheidingen. Zo waren er in 2015 36.000 echtscheidingen. Van deze echtscheidingen was slechts 14% een echtscheiding op tegenspraak. Het ging dus in 2015 om

¹³ CBS 9 juni 2016, *Echtscheiding; leeftijdsverschil, kinderen, geboorteland, huwelijksduur*, geraadpleegd op 15 november 2016, statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=60060ned

¹⁴ De Rechtspraak, Jaarverslag Rechtspraak 2015, p. 19-20, geraadpleegd op 15 november 2016, www.jaarverslagrechtspraak.nl/files/rechtspraak2015/Jaarverslag_2015_web.pdf

circa 5.000 echtscheidingen op tegenspraak. Niet alle echtscheidingen op tegenspraak zijn vervolgens meteen vechtscheidingen. Ten onrechte is het beeld ontstaan dat iedere echtscheiding waarbij de rechter is betrokken een vechtscheiding is.

Toch klinkt in de media met enige regelmaat dat het aantal vechtscheidingen toeneemt. Volgens de echtscheidingsadvocaten die aan het TNO NIPO onderzoek hebben meegedaan, liep in 2013 gemiddeld 1 op de 10 scheidingszaken uit op een vechtscheiding. In 2015 zou dat percentage 1 op de 5 zijn. Hieruit kan echter niet de conclusie worden getrokken dat het aantal vechtscheidingen de laatste jaren aanzienlijk zou zijn toegenomen. Tijdens het onderzoek onder vFAS-advocaten in 2013 is namelijk een geheel andere definitie van het begrip vechtscheiding gehanteerd, waardoor geen vergelijking tussen uitspraken van advocaten in 2013 en 2015 kan worden gemaakt.

Aantal afgegeven echtscheidingsgerelateerde toevoegingen

Zoals in hoofdstuk één is beschreven, is de rol van de advocaat onmisbaar bij de afwikkeling van een echtscheiding. Om die reden kan een min- of onvermogenende aanspraak maken op gefinancierde rechtsbijstand, waarbij hij/zij een echtscheidingsadvocaat krijgt toegevoegd. Deze 'toevoegingsadvocaat' kan dus worden onderscheiden van een advocaat met een betalende praktijk.

Omdat de overheid voor het grootste gedeelte de 'toevoegingsadvocaat' betaalt, publiceert de Raad voor Rechtsbijstand jaarlijks een monitor om te beschrijven hoe de vraag naar en het aanbod van gefinancierde rechtsbijstand zich ontwikkelen.¹⁵ In 2015 zijn 409.957 reguliere toevoegingen verstrekt. 16% van dit totaal aantal afgegeven reguliere toevoegingen betreft in 2015 een toevoeging voor het personen- en familierecht, specifiek echtscheidingsgerelateerd.¹⁶ Dit komt neer om circa 65.600 toevoegingen per jaar. Over de afgelopen vijf jaar kan echter worden geconstateerd dat het aantal echtscheidingsgerelateerde toevoegingen afneemt: in 2010 zijn ongeveer 85.000 toevoegingen afgegeven. Dat betekent dus een afname van ongeveer 20.000 afgegeven toevoegingen. Tegelijkertijd is een duidelijke toename van het aantal mediationtoevoegingen zichtbaar: 7.330 mediationtoevoegingen in 2010 en 15.253 mediationtoevoegingen in 2015.¹⁷

Deze cijfers onderscheiden zich dus van de cijfers van het WODC. De verklaring is hierin gelegen dat het WODC enkel echtscheidingsprocedures telt en de Raad voor Rechtsbijstand een aantal procedures bij elkaar optelt tot één verzamelnaam 'toevoegingen voor personen- en familierecht, echtscheidingsgerelateerd'. Onder deze verzamelnaam vallen ook verleende toevoegingen voor onder meer alimentatie, voogdij en de omgangsregeling.

Uitgavenontwikkeling aantal afgegeven echtscheidingsgerelateerde toevoegingen

De commissie 'Duurzaam stelsel gefinancierde rechtsbijstand', die in opdracht van de NOvA onderzoek heeft gedaan naar de uitgavenontwikkelingen binnen het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand, merkt het volgende op over het aantal afgegeven echtscheidingsgerelateerde toevoegingen.

¹⁵ Cijfers over echtscheidingen in de betalende advocatenpraktijk worden niet jaarlijks bijgehouden en zijn dus niet beschikbaar.

¹⁶ Monitor Gesubsidieerde rechtsbijstand 2015, p. 72 - p. 75 en tabel B6.4a, p. 186.

¹⁷ Monitor Gesubsidieerde rechtsbijstand 2015, tabel B6.6, p. 190.

In het huidige systeem worden pogingen van partijen om in goed overleg tot oplossingen te komen door middel van bijvoorbeeld het voeren van zogenoemde viergesprekken (gesprekken tussen partijen en beide advocaten) afgestraft. Wanneer de gesprekken leiden tot overeenstemming/een convenant en geen zitting meer nodig is, krijgt de advocaat namelijk een korting op de punten.

In onderstaande figuur is de ontwikkeling van de echtscheidingsgerelateerde toevoegingen¹⁸ met deze zaakcodes weergegeven. Tot 2009 volgen de echtscheiding gerelateerde toevoegingen de algemene trend, weergegeven met een rode lijn. In 2010 is er, ten opzichte van de algemene trend, een relatief sterke stijging. Pas in 2012 zet de verwachte daling in. Die daling is overigens heel sterk.¹⁹ In 2014 ligt het aantal echtscheiding gerelateerde toevoegingen daardoor onder het niveau van 2004.

Uitgavenontwikkeling toevoegingen m.b.t. echtscheidingen 2004-2014

Effecten van NOvA-voorstel op cijfermatig beeld

Met bovenstaande gegevens hebben we inzicht willen geven in het aantal echtscheidingen met kinderen over de afgelopen jaren. De laatste jaren is een dalend aantal echtscheidingen zichtbaar, evenals een dalende uitgavenontwikkeling van het aantal toevoegingen met betrekking tot echtscheidingen sinds 2012. Daarentegen neemt het aantal mediations toe.

De NOvA spreekt de wens uit dat met de aanbevelingen, die in de hoofdstukken drie tot en met zes worden uitgewerkt, meer dan de helft van het aantal vechtscheidingen met kinderen worden afgevangen. Dat is immers het doel van de Divorce Challenge: het aantal vechtscheidingen verminderen, het belang van het kind waarborgen. Becijfering van de gevolgen van de invoering van het zogenoemde NOvA-voorstel zal moeten aantonen of het doel kan worden behaald.

¹⁸ Het betreft de volgende zaakcodes: Echtscheiding met nevenvorderingen (P010); Beëindiging samenwoning met nevenvorderingen (P012); Echtscheiding gemeenschappelijk verzoek (P020); Alimentatie/ levensonderhoud (P030); Ouderlijk gezag/ voogdij (P040); Omgangsregeling (P041).

¹⁹ Eén van de oorzaken van deze trend is grotendeels gelegen in de toegenomen eigen bijdrage. Zie in dat kader www.rechtsbijstandjuistnu.nl en de ingezonden brief van vFAS d.d. 20 december 2012.

3. Professionele begeleiding voor het kind bij een echtscheiding

De NOvA beveelt aan dat er professionele begeleiding voor het (belang van het) kind wordt geboden vanaf het moment dat de ouders aangeven te gaan scheiden. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

1. De waarborg voor de belangen van het kind gaat nog explicieter gelden.
2. Er wordt een juridisch verantwoorde eerste fase zonder tegenspraak ingevoerd. Met 'juridische verantwoord' wordt bedoeld dat een echtscheiding (zakelijk gezegd) een ontbinding van een overeenkomst is met grote gevolgen voor echtgenoten en derden, zoals het (minderjarige) kind, en deze ontbinding kan niet zonder juridische expertise worden geregeld.
3. De noodzaak tot expliciete borging van de inbreng van bij echtscheiding betrokken disciplines om onnodige schade van de belangen van het kind en van de partijen te voorkomen als gevolg van eendimensionaal juridische ondersteuning (op tegenspraak).

Wat betekent dit echter concreet? De NOvA denkt aan een procedure, die zich als volgt laat schetsen. Daarbij moet overigens opgemerkt dat dit niet vastomlijnd en definitief is, want over de invulling kan nader van gedachten worden gewisseld.

Zoals omschreven in hoofdstuk 1, bepaalt de wet dat een echtscheiding in gang wordt gezet op basis van een verzoekschrift. Naar het NOvA-voorstel zou de wet moeten worden gewijzigd²⁰, zodat er aan de huidige procedure een "voorwas", een zogenaamde voorfase, wordt toegevoegd. In deze voorfase benoemt de rechter een advocaat, die gedurende de echtscheidingsprocedure louter het belang van het kind behartigt. Deze advocaat spreekt met het kind en luistert naar zijn of haar belangen, conform het hoorrecht uit het IVRK en Rv, en vertolkt de stem van het kind in een "kindplan". Het kindplan komt dan eigenlijk in de plaats van het ouderschapsplan dat in de huidige praktijk ook (geregeld) voor conflicten tussen de echtgenoten kan zorgen. Het kindplan wordt aan de rechter voorgelegd, die het plan tezamen met het convenant beoordeelt.

In de nieuwe procedure krijgt de rechter een actieve, toezichthoudende rol toebedeeld. Vanaf het moment dat de ouders gaan scheiden, is de rechter bij de echtscheiding betrokken. Deze actieve rol onderscheidt zich van de huidige, rechtsprekende rol van de rechter. Omdat het IVRK echter bepaalt dat bij elke beslissing die het kind betreft, het belang van de jeugdige voorop moet staan, komt het volgens de NOvA aan op maatwerk van de rechterlijke macht bij een echtscheidingsprocedure. Het valt daarom toe te juichen dat de rechter de gehele echtscheiding van a tot z begeleidt. Actieve begeleiding vereist, wat de NOvA betreft, gesprekken met de echtgenoten, het kind, de advocaat en de (overige) betrokken professionals.

Met de voorwas zou de NOvA één doel willen nastreven: geen strijd over het kind, maar gelijkheid voor en van alle partijen.

²⁰ Gedacht kan worden aan de wijziging van artikel 1:250 BW, zodat deze rechtsfiguur eerder in de procedure kan worden betrokken.

4. Multidisciplinaire aanpak

Zoals gezegd zijn er naast advocaten meerdere disciplines die een belangrijke rol vervullen bij een echtscheiding. Denk aan de (kinder)psycholoog, hypotheekadviseur, notaris, jeugdzorg en maatschappelijk werk. Op dit moment wordt er nog niet op landelijk niveau multidisciplinair samengewerkt. Het is niet voor niets dat de roep om multidisciplinair te werken geregeld klinkt. Ook de NOvA vindt het van het grootste belang dat deze disciplines inzicht hebben in elkaars rol en zodoende toegevoegde waarde in een echtscheidingsprocedure kunnen hebben. Als alle disciplines op een zo goed mogelijke manier met elkaar samenwerken, is de kans groot dat de echtscheiding voor de echtgenoten en het kind goed en naar tevredenheid verloopt.

Brede conferentie

Omdat wetenschappelijk bewijs over de oorzaken van een vechtscheiding ontbreekt, wil de NOvA een brede conferentie organiseren waarin alle betrokken disciplines met elkaar knelpunten identificeren en oplossingsrichtingen kunnen formuleren. Met deze conferentie wordt ook een start gemaakt om te onderzoeken of een multidisciplinaire aanpak bij echtscheidingen kan worden geformaliseerd. De NOvA zou op deze conferentie in ieder geval ook de volgende twee punten willen agenderen, die hieronder worden uitgewerkt:

- Ontwikkelen van een multidisciplinaire leergang
- Samenwerking tussen betrokken disciplines

Ontwikkelen van een multidisciplinaire leergang

Advocaten en andere disciplines die betrokken zijn bij een echtscheiding moeten over de juiste competenties beschikken om een echtscheiding goed te begeleiden, zeker als er kinderen in het spel zijn. Alleen juridische kennis is niet genoeg; het is noodzakelijk dat de hulpverleners in staat zijn om zich te verplaatsen in de positie van zowel de ouders als het kind en inzicht hebben in de problematiek waar kinderen die betrokken zijn in een echtscheidingsprocedure mee te maken hebben. Dit vergt van de betrokkenen niet alleen goede inhoudelijke kennis, maar ook onderhandelingsvaardigheden, inzicht in emotionele processen en in zekere mate ook coachingsvaardigheden om de ouders en zeker ook het kind door het proces heen te loodsen.

De NOvA stelt vast dat veel advocaten, die gespecialiseerd zijn in het personen- en familierecht, getraind zijn in kennis en vaardigheden die hen in staat te stellen om in een echtscheidingsprocedure niet alleen het belang van de ouder, maar ook de belangen van het kind in het oog te houden. In de huidige beroepsopleiding voor de advocatuur (hierna: BA) is voorzien in een groot keuzevak dat relevant is voor echtscheidingsadvocaten. Dit keuzevak valt onder het burgerlijk recht en luidt: (echt)scheidingsrecht. Hoofdonderwerpen van het vak zijn: 1) de scheidingsprocedure, 2) alimentatierecht en rekenen, 3) relatievermogensrecht en 4) de kinderen. Daarnaast wordt in de BA aandacht besteed aan vaardigheden en ethiek. Hiermee wordt voor de toekomst een basis gelegd voor deskundige echtscheidingsadvocaten, terwijl de NOvA natuurlijk ook aandacht heeft voor de advocaten die al langer op dit gebied werkzaam zijn.

Echtscheidingsadvocaten moeten immers bij uitstek over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om een echtscheiding waar kinderen bij betrokken zijn, goed te begeleiden. Zij moeten tevens in staat zijn om de eerste signalen van een vechtscheiding te herkennen. Kennis van of samenwerking met andere disciplines is daarbij een must. De NOvA wil daarom, in nauwe samenwerking met specialisatieverenigingen (waaronder de vFAS en VNJA) en andere relevante disciplines een multidisciplinaire leergang ontwikkelen. De NOvA spreekt tevens de ambitie uit om deze leergang zelf aan te bieden. Deze leergang zou niet alleen open moeten staan voor

advocaten, maar ook voor alle bij echtscheiding betrokken professionals. In de leergang worden die cognitieve vakken en vaardigheden aangeboden die nodig zijn om ouders en kinderen in een echtscheiding goed te begeleiden. Naast juridische vakken valt te denken aan vakken op het gebied van fiscaliteit en financiën, psychologie en orthopedagogiek. Daarnaast zou het curriculum moeten bestaan uit vaardighedenonderwijs, bijvoorbeeld op het gebied van conflictbeheersing, mediation, gespreksvaardigheden gericht op gesprekken met kinderen. Het curriculum van de leergang zou - zoals gezegd - in nauwe samenwerking met alle betrokken partijen moeten worden ingevuld. Bezien kan worden of het mogelijk is dat de leergang zowel in zijn geheel alsook in afzonderlijke modules kan worden gevolgd.

Mogelijk kan ook het curriculum in de BA op onderdelen worden uitgebreid. De NOvA wil in het kader van de verkenning die momenteel wordt uitgevoerd naar een toekomstbestendige beroepsopleiding, bezien welke kennisvakken en vaardigheden aan het curriculum zouden kunnen worden toegevoegd.

Samenwerking tussen betrokken disciplines

De NOvA meent dat een multidisciplinaire aanpak met name van belang is om te voorkomen dat de echtelieden in een vechtscheiding zijn verwickeld. Juist bij vroegtijdige signalen moeten de meerdere disciplines met elkaar samenwerken om de negatieve gevolgen voor een kind, zoals die zich manifesteren in een vechtscheiding, te voorkomen. Dat samenwerking in een vroeg stadium van groot belang is, blijkt tevens uit een zeer recent proefschrift. In dat proefschrift wordt aangetoond dat kinderen in gezinnen waar conflicten blijvend escaleren weinig hebben aan een behandeling bij een psycholoog voor de gevolgen ervan. Ouders die het idee hebben dat hun sociale netwerk hun ex-partner sterk afkeurt, zijn minder snel geneigd tot wederzijdse vergeving en hebben meer conflicten. Kinderen kunnen hierdoor angstig, depressief of getraumatiseerd raken.²¹

In de context van de hiervoor besproken brede conferentie wil de NOvA de ervaringen van advocaten en andere disciplines met betrekking tot samenwerking in echtscheidingsprocedures in kaart brengen. Waar liggen eventuele belemmeringen en wat kan worden gedaan om samenwerking te bevorderen? De samenwerking kan mogelijk worden bevorderd door het aanpassen van de NOvA-regelgeving betreffende de samenwerking met andere disciplines. Op grond van artikel 5.4 Verordening op de advocatuur (hierna: Voda) mogen advocaten alleen een samenwerkingsverband aangaan met een aantal aangewezen vrije beroepen, te weten notarissen, belastingadviseurs en octrooigemachtigden. A contrario geredeneerd: de huidige regelgeving verbiedt het om met andere professies voor gezamenlijke rekening en risico praktijk te voeren of zeggenschap uit te oefenen. Het staat advocaten echter vrij om in een opdrachtgever-opdrachtnemer relatie samen te werken met andere dan in artikel 5.4 genoemde professies.

Mogelijk is artikel 5.4 Voda een belemmering voor advocaten om effectief samen te werken met andere disciplines. Als dat het geval blijkt te zijn, is de NOvA voornemens om, bij wijze van experiment, te bezien of voor echtscheidingsadvocaten een verruiming kan worden voorzien van de mogelijkheden om samenwerkingsverbanden aan te gaan met andere betrokken disciplines.

²¹ VU Amsterdam, *Vechtscheidingen kunnen verslechteren door sociaal netwerk ouders*, REP 7 afl. 7, 11 november 2016.

5. Onderzoek naar extra registratie voor echtscheidingsadvocaten

De NOvA hecht veel waarde aan kwaliteit en specialisatie; twee terreinen die onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Aan de advocatuur mogen hoge kwaliteitseisen worden gesteld, zeker als het gaat om de belangen van het kind. De NOvA erkent haar rol met betrekking tot het kwaliteitsniveau van de advocatuur en vindt het tevens belangrijk dat rechtzoekenden bij gekwalificeerde advocaten uit komen. Daarom wil de NOvA onderzoeken of het mogelijk is om aan alle echtscheidingsadvocaten hogere (aanvullende) opleidingseisen op te leggen.

Onderzocht moet worden op welke wijze een dergelijke kwaliteitsverzwaring zou kunnen worden vormgegeven. De NOvA overweegt twee varianten:

1. Een mogelijke variant is het opnemen van gekwalificeerde advocaten in een specialisatieregister voor alle echtscheidingsadvocaten.
2. Een verdergaande, tweede variant zou kunnen zijn het opleggen van vakbekwaamheidseisen die leiden tot een aantekening op het tableau.²²

Een registratie van de echtscheidingsadvocaat, op welke wijze ook, zou moeten plaatsvinden, nadat de advocaat bewezen heeft te voldoen aan nader te bepalen toetredingseisen. Het ligt voor de hand dat het succesvol afronden van de hiervoor genoemde leerlang onderdeel uitmaakt van de voorwaarden. Mogelijk kan ook een proeve van bekwaamheid worden afgenomen, bijvoorbeeld zodat getoetst kan worden of de advocaat ook de zogenaamde 'soft skills' bezit om met het kind te spreken.

De NOvA is bij uitstek in staat toezicht uit te oefenen op echtscheidingsadvocaten en hun onderhoud van vakbekwaamheid onderhouden conform de te stellen kwaliteitseisen. Deze kwaliteitseisen kunnen worden onderscheiden in opleidingseisen, die per definitie voor elke advocaat al gelden op grond van artikel 4.4 Voda, en praktijkseisen, bestaande uit bijvoorbeeld een vliegurenreis. Met de vliegurenreis wordt bedoeld dat een advocaat een verplicht aantal echtscheidingszaken per nader te bepalen periode moet behalen. Indien na verloop van tijd blijkt dat een advocaat niet (langer) aan deze eisen voldoet, raakt hij de registratie kwijt en kan hij niet langer echtscheidingszaken behandelen.

De NOvA benadrukt dat bovenstaande dus niet betreft het voorstellen van een dergelijke aantekening of specialisatieregister, maar het doen van onderzoek naar nut en noodzaak van een dergelijke extra registratie. Alle advocaten die echtscheidingszaken willen aannemen, moeten immers in staat worden gesteld om zich als echtscheidingsadvocaat te laten registreren.

²² Een dergelijk systeem bestaat al voor civiele cassatieadvocaten en is door de NOvA ook voorgesteld voor mediators.

6. Informatievoorziening omtrent echtscheiding

Er is op internet veel informatie beschikbaar over wat te doen bij echtscheidingen, maar een goede, volledige en multidisciplinaire informatievoorziening voor ouders én kinderen over echtscheidingen ontbreekt. De NOvA is van mening dat dit moet veranderen. In samenwerking met specialisatieverenigingen (waaronder de vFAS en de VNJA) wil de NOvA een website creëren, waarop ouders en kinderen alle relevante en op hun behoefte toegesneden informatie over verschillende aspecten van een echtscheiding kunnen vinden. Het gaat hierbij niet alleen om informatie die behulpzaam is in de fase van de (voltrekking van de) echtscheiding, maar ook om informatie over de fase voorafgaand aan een scheiding en in het kader van nazorg ook informatie die kan helpen in de fase na de echtscheiding. De website moet tevens kindvriendelijk zijn ingericht, zodat ook kinderen goede informatie tot zich kunnen krijgen. Het is om die reden dat de NOvA tevens een kindversie van het onderhavige voorstel heeft ontwikkeld, die als bijlage aan dit document is toegevoegd.

De NOvA ziet deze taak van informatievoorziening ook vanuit haar verantwoordelijkheid voor een goede rechtsbedeling en dient daarom in te staan voor de kwaliteit van de informatie die via de website wordt verstrekt. Aan het lanceren en bestaan van de website zal brede bekendheid worden gegeven door middel van een gerichte informatiecampagne.

Samenvatting

Een echtscheiding met kinderen is per definitie altijd een complexe zaak. Iedere partij heeft immers eigen drijfveren en middenin dat krachtenspel staat het kind. Een advocaat die een echtscheiding behandelt, dient niet alleen een advocaat te zijn die oog heeft voor de belangen van het kind en zijn of haar cliënt afhoudt van (on)nodige procedures die het kind kunnen schaden. Een advocaat die een echtscheiding behandelt, moet daarenboven ook een advocaat zijn die in staat is de cliënt gedurende het gehele echtscheidingsproces te begeleiden op emotioneel en financieel vlak. Dus naast het juridisch vlak. Een dergelijke advocaat heeft dus een belangrijke taak bij de afwikkeling van een scheiding. Er zijn echter veel meer partijen die een rol kunnen en moeten vervullen. Denk aan de (kinder)psycholoog, hypotheekadviseur, notaris, jeugdzorg en maatschappelijk werk. In het kader van echtscheidingen, waarbij een kind is betrokken, komt de NOvA tot een aantal concrete aanbevelingen:

1. Professionele begeleiding voor het kind bij een echtscheiding

Vanaf het moment dat de ouders aangeven te gaan scheiden, benoemt de rechter een advocaat die gedurende de echtscheidingsprocedure louter het belang van het kind behartigt. Deze advocaat spreekt met het kind en luistert naar zijn of haar belangen, overeenkomstig het hoorrecht uit het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. De advocaat vertolkt vervolgens de stem van het kind in een kindplan. Het kindplan wordt aan de rechter voorgelegd; vervolgens beoordeelt de rechter het kindplan tezamen met het convenant.

In het voorstel van de NOvA krijgt de rechter een actieve, toezichhoudende rol toebedeeld. Evenals de advocaat is ook de rechter vanaf de 'start' van de scheiding erbij betrokken. Omdat het IVRK bepaalt dat bij elke beslissing die het kind betreft, het belang van de jeugdige voorop moet staan, komt het volgens de NOvA aan op maatwerk bij de rechterlijke macht tijdens een echtscheidingsprocedure. Het valt daarom toe te juichen dat de rechter de gehele echtscheiding van a tot z begeleidt. Actieve begeleiding vereist, wat de NOvA betreft, gesprekken met de echtgenoten, het kind, de advocaat en de (overige) betrokken professionals.

2. Multidisciplinaire aanpak

De NOvA onderstreept het belang van een multidisciplinaire aanpak bij echtscheidingen en bekijkt de mogelijkheden om een brede conferentie voor alle bij echtscheiding betrokken disciplines te organiseren. De NOvA zou op deze conferentie in ieder geval willen onderzoeken of een multidisciplinaire leergang kan worden ontwikkeld en op welke wijze een samenwerking tussen betrokken disciplines kan worden geoptimaliseerd.

Voornoemde leergang zou de NOvA kunnen aanbieden, maar zou niet alleen open moeten staan voor advocaten. Alle bij echtscheiding betrokken disciplines moeten aan deze leergang kunnen deelnemen. In de leergang worden die cognitieve vakken en vaardigheden aangeboden, die nodig zijn om ouders en kinderen in een echtscheiding goed te begeleiden. Ook meent de NOvA dat de huidige regelgeving aan een kritische blik moet worden onderworpen om te kijken of er belemmeringen zijn om multidisciplinair te werken.

3. Onderzoek naar extra registratie voor echtscheidingsadvocaten

De NOvA hecht veel waarde aan kwaliteit en specialisatie van advocaten. De NOvA erkent haar rol met betrekking tot de kwaliteit van de advocatuur en wil daarom onderzoeken of het mogelijk is om aan echtscheidingsadvocaten hogere (aanvullende) opleidingseisen op te leggen die tevens oog

hebben voor niet-juridische zaken die bij een echtscheiding spelen. Onderzocht zou moeten worden op welke wijze dit zou kunnen worden vormgegeven: door een specialisatieregister voor echtscheidingsadvocaten of door het opleggen van vakbekwaamheidseisen die leiden tot een aantekening op het tableau.

4. Informatievoorziening omtrent echtscheiding

De NOvA wil in samenwerking met specialisatieverenigingen (waaronder de vFAS en de VNJA), een website creëren waarop ouders en kinderen alle relevante informatie over een echtscheiding kunnen vinden. Via deze informatievoorziening moet de rechtzoekende informatie kunnen vergaderen over de periode voor, tijdens en na de echtscheiding. De website moet zo zijn ingericht dat ook kinderen ermee geholpen zijn.

De NOvA komt met een aantal concrete aanbevelingen. Wat hebben wij nodig als deze aanbevelingen geconcretiseerd gaan worden?

- Een wetwijziging en daaraan voorafgaand overleg met een aantal organisaties.
- Aanpassingen van de eigen regelgeving.
- Bereidheid van bij echtscheiding betrokken professionals om multidisciplinair met elkaar samen te werken.
- Inhoudelijke inbreng van bij echtscheiding betrokken professionals om een informatieve website c.q. informatievoorziening over echtscheidingen te ontwikkelen.